

ناو: چیا مهدهنی

شوینی له دایک بوون: مههاباد له رۆژهه لاتی کوردستان

خوینده واری: ماجیسته ره زانستی کامپیوتیر، له زانستگای ستۆکهۆلم

چالاکیهکان: زیاتر له بیست ساله له بواری موسیقی دا چالاکه. به ئامییری کیبۆرد و سینت له گه ل زۆربهی گۆرانییژه به ناوبانگهکانی سهردهم کاری کردوه.

چیا له بواری ئینتیرنیت دا چالاکه و زیاتر له 50 مالپهپی ساز کردوه. چه ند نمونه یهک له کارهکانی ئه مانه ن: مالپهپی تاکه که سی خۆی به ناوی چیا، مالپهپی هونه رمه ندان ماملی، خه لیلی سه ددیقی، جه مال موفتی، میکائیل، جه لال نه قشبه ندی و ههروه ها کۆمه لیک گۆقاری ئینتیرنیتی و مالپهپی ریخراو و حیزبه سیاسی یهکانی کورد.

بۆرۆژهه لات: پبۆیسته بلین که ئه م دیمانه یه له دووبه ش دا بلاو ده کریته وه. به شی یه که م باسیک ده بیته سه ره هونه ر و موسیقای کوردی که ئیستا پبیشکه شتانی ده که یین. به شی دووه میش باسیک له کورد له بواری ئیتیرنیت دا ده بیته که له داها توویکی نزیکدا بلاوی ده که یینه وه.

بۆرۆژهه لات: موسیقای کوردی له ئاستی جیهانیدا چۆن ده بینی؟

چیا: کوردیش بئ ئه وهی خاوه ن ده ولته بئ، ههروه ک هه موو ولاتانی دیکه، خاوه ن موسیقای تاییه ت به خویه تی، به تام و چیرتیکی جیاوازه وه. به لام ئه م فاکته ره به ته نیا به ش ناکات که موسیقای کورد له ئاستی جیهانیدا به شیوه یه کی پبیشکه وتوو وه دیار بخت. کاری زۆرمان له پبیشه هه م له باری پراکتیکه وه و هه م له باری فکرییه وه بو پبیکه یانندی موسیقا و هونه ری کورد بو ئاستیکی به رزی جیهانی.

بۆرۆژهه لات: هۆی ئه م دواکه وتنه چیه؟

چیا: که ندو کۆسپه کان که پبیشکه وتنی کاری هونه ری کوردییان دواخستوو زۆر. ئه م کۆسپانه ده کرئ له و دیمانه یه دا به سه ر دووبه شی سه ره کیدا دابه شیان بکه یین. یه که میان ئه و گوشار و ته نگانه یه ی له ده ره وه را به سه رمانداسه پبیندراوه، یان ئه و هه لومه رجه ی به سه ر کوردستان و خه لکه که ییدا سه پبیندراوه و، دووه میشیان ئه و که موکوورپبیانه ن که ده ستردی خۆمانن، یان زاده ی ده سترتیبی خۆمانن.

که ندو کۆسپه کان ده ره وه، ئه و گوشاره نارپه وایانه ن که ولاتانی داگیرکه ره هه میشه خستوو یانه ته سه ره هونه ری کورده واری و به شیوه ی ئیمپریالیزمی کولتووری، کۆسپی سه ر ریگای چالاکبوونی جه وه رهکانی ئه م رپبیازه بوون. ئه گه ره مه وداش درابیت، له ژیر چاوه دیری توندوتیژ دا، به ره مهکان سانسۆرکراون یان رهنگی کوردانه یان کالتر کراوه ته وه. له کاتیکدا زۆربه ی ولاتانی دیکه له ئاشتی و ئازادیدا توانیویانه گه شه به هونه ری خۆیان

بدن و بیگه‌یه‌ننه ئاستیکی به‌رزتر، ئیمه‌ی کورد تا چه‌ندسال له‌مه‌وبهر مافمان نه‌بووه به زمانی خۆمان گۆرانیش بلّین. جگه له گوشاری سیاسی و نه‌بوونی ئازادی و هه‌لومه‌رجی شه‌ر و ئاواره‌یی، دواکه‌وتویی ئابووری کۆمه‌لگاکه‌ش که به‌سه‌رماندا سه‌پیندراوه، زۆر ته‌نگانه‌ی بۆ هونه‌ره‌که‌مان ساز کردووه. گه‌شه‌ی هونه‌ر فیکری ئاسووده‌ی ده‌وی، پپووسته‌ مروّف هینده ده‌سکورت و هه‌ژار نه‌بێ که هه‌موو فیکری پپوه‌ی خه‌ریک بێ.

که‌ندوکۆسپه ناوخۆییه‌کانیش که کاریگه‌ریی زۆری له‌سه‌ر دواخستنی هونه‌ری کورد هه‌بووه، که‌مو کوورپیه‌یه‌ فه‌ره‌ه‌نگیه‌کان بوون. زۆر جار جه‌وه‌هه‌ری زۆر به‌توانا به‌هۆی ئه‌وه‌ی بنه‌ماله‌که‌یان پپیان خۆش نه‌بووه، به‌ نابه‌دلی و به‌حه‌سه‌ره‌ته‌وه وازیان له هه‌یوای خۆیان هیناوه و خه‌ریکی پپشه‌ی دیکه‌ بوون. ئه‌مانه‌ش بیگومان ئه‌گه‌ر مه‌ودایان درابایه و په‌روه‌رده کرابان به‌ده‌یان هه‌سه‌ن زه‌یره‌ک و موجته‌بامه‌یرزاده‌یان تپدا هه‌لده‌که‌وت. له ولاتانی پپشکه‌وتوو له هونه‌ردا دایک و باوکان، هه‌ر له ته‌مه‌نی دوو سێ سالییه‌وه ئه‌م توانایه له منداله‌کانیاندا ده‌قۆز نه‌وه و به‌ هه‌موو توانا ئیمکاناتیان بۆ ته‌رخانه‌که‌ن و به‌شپوه‌ی زانستی په‌روه‌رده‌یان ده‌که‌ن. جا ئه‌وانه بۆ نابن به هونه‌رمه‌ندی ناودار و گه‌شه‌پپه‌ده‌ری هونه‌ری ولاته‌که‌یان؟

بۆرۆژه‌لات: پپت وایه نه‌بوونی ولاتیکی سه‌ربه‌خۆ هۆکاری سه‌ره‌کی بپت؟

چیا: چاره‌نووس و به‌سه‌ره‌اتی کورد له‌م 20 ساله‌ی دواپیدا گۆرانیکی چاوه‌پوان نه‌کراوی به‌سه‌ر هاتوو، که هه‌م بۆ کورد و هه‌م بۆ ولاتانی داگیرکه‌ری سه‌رسوپمپنه‌ره. هاتنی کورد بۆ ولاتانی ئوروپا، ئه‌مریکا و ئوسترالیا له‌و چه‌ند ساله‌دا هه‌لیکی میژوویی ره‌خساند که کوردیش به‌ مافی به‌رابه‌ر، له دیمۆکراسی و ئیمکاناتی ئه‌م ولاته‌ پپشکه‌وتووانه که‌لک وه‌رگرپت و به‌شپاویکی سه‌رنجراکپش، هه‌م له‌ئاستی سیاسی و هه‌م له‌ بواری کولتووورییه‌وه، خۆ پپشان بدات. تی‌قی‌یه کوردییه‌کان یه‌که‌به‌دوای یه‌کدا کرانه‌وه‌و ئه‌م دیاردانه‌ رۆژانه به جیهان نیشان ده‌ده‌ن. کورد له باشوور له پراکتیکدا ولاتیکی سه‌ربه‌خۆی پپکه‌هیناوه و هه‌موو ئامرازه سه‌ره‌کییه‌کانی پپووست بۆ ژیا‌نی سه‌ربه‌خۆی تپدا به‌دی ده‌کرپت. که‌واته ئیستا وه‌ک بیست سال له‌مه‌و به‌ر نییه که ده‌مانگوت و دووپاتمان ده‌کرده‌وه که ”ئیمه‌ی کورد داری بپ‌ولاتی ده‌خۆین بویه له‌دواین“. ئیستا ئه‌و دروشمه‌ خه‌ریکه کۆن ده‌بپت. هه‌م تاکه‌که‌س و هه‌م ده‌سه‌لاتدارانی کورد مه‌ودای گه‌شه‌پپدانی هونه‌ری کوردییان بۆ په‌خساوه و ده‌توانن ئه‌گه‌ر مه‌یلیان لپ‌بپت ده‌وری کاریگه‌ر بگپن. راسته ئه‌م پرۆسانه کاتی خۆی گه‌ره‌که تا ده‌گه‌نه ئاستی به‌رز به‌لام زۆر گرینگه کات به‌فیرۆ نه‌ده‌ین و هه‌رچی زووتر وشیارانه کاری بۆ بکه‌ین.

بۆرۆژه‌لات: ده‌وری حه‌یزب و ده‌سه‌لاتبه‌ده‌ستانی کورد له‌م بواره‌دا چۆن ده‌بینی؟

چیا: به‌گشتی تائیستا تاكه كه سه‌كان بو خزمه‌ت به هونه‌ری كوردی له حیزبه كوردییه‌كان چالاكتر بوون. له به‌نامه و پیره‌وی حیزبه‌كاندا به‌شیوه‌ی پیویست خه‌تی روون و دیاریكراو بو بواره هونه‌رییه‌كان دانه‌پیراوه، كه پراكتیزه بكریت و موسیقا و گۆرانیی كوردی به شیوه‌یه‌کی گونجاو له گه‌ل تاییه‌تمه‌ندییه‌كانی كورده‌واریدا، په‌روه‌ده بكات. پسپۆری ئه‌م‌بواره كه چالاكانه و به‌شیوه‌یه‌کی زانستیانه، چاره‌سه‌ر بو كیشه‌فه‌ره‌ه‌نگییه‌كان بدۆزنه‌وه، له ناو قه‌واره‌ی حیزبه‌كاندا به‌دی ناکرین. به‌كورتی تارا‌ده‌یه‌کی به‌رچاو حیزبه‌كان ئه‌و ئه‌ركه‌ گرینگه‌یان وه‌لاناوه. سه‌یر نییه‌ كه ولاتانی دراوسی ئه‌م كه‌م‌کارییه‌انه ده‌قۆزنه‌وه و به‌باوه‌شی ئاوه‌له هونه‌رمه‌ندانی لاوی كورد وه‌رده‌گرن و به‌كۆلیك موسیقای توركی و عه‌ره‌بی و فارسییه‌وه په‌وانه‌ی كوردستانیان ده‌كه‌نه‌وه. ئه‌م مه‌ترسییه، كه هونه‌ر و موسیقای كوردی تا چه‌ند سالی ديكه تام و چیرۆی خۆی له‌ده‌ست ده‌دات و مۆركی دوژمنانه‌مانی زه‌ق پیره‌دیار ده‌بیت، هیشتا نه‌كه‌وتۆته ناو دل و میشکی پیره‌وانی كورد. ده‌كرۆ بلیین كه دوژمنانی كورد تاكتیکیان به‌پیی ئه‌و هه‌لومه‌رجه‌ نوویی گۆریوه‌وه له‌باتی ئه‌وه‌ی وه‌ك جارێ پێش به‌كاری هونه‌رمه‌ندانی كورد بگرن، ئه‌وجار ریبازیان لێ ون‌ده‌كه‌ن و له‌چوارچۆیه‌ی فه‌ره‌ه‌نگی ولاته‌كانی خۆیاندا په‌روه‌رده‌یان ده‌كه‌ن.

بۆرۆژه‌لات: چاره‌سه‌رییه‌كان چین؟

چیا: ئیمه‌ی كورد خاوه‌نی زۆر هونه‌رمه‌ندی به‌توانین به‌لام زۆربه‌یان سه‌رگه‌ردانن. سه‌رگه‌ردانی بو هونه‌رمه‌نده لاوه‌كان كه پرنییرزی و ئاكتیفن، جیگه‌ی نیگه‌رانییه. بو گه‌یشتن به‌ئامانجیان، لاوه‌كان په‌له‌یان هه‌یه و ئالترناتیفی ديكه ده‌دۆزنه‌وه كه له‌وانه‌یه ئاكامی باشی نه‌بیت بو داها‌تووی هونه‌ری كورد. تا ئیستا به‌داخه‌وه هه‌یچ ریک‌خراویکی وا پیک‌نه‌هینراوه كه بنه‌ماكه‌ی له‌شاره‌زایانی هونه‌ر پیکه‌تیبیت و تائه‌و ئاسته‌توانایی هه‌بیت ئه‌م لاوانه‌وه‌خۆ بگرتیت، یارمه‌تیده‌ریان بیت و ریکه‌ی راستیان پێشان بدات. له‌باشووری كوردستان كار بو هونه‌رمه‌ند ده‌كریت به‌لام زۆرجار سه‌ره‌نجامی كاره‌كان زۆرتر خزمه‌تی به‌هونه‌ری ولاتانی دراوسی كردووه تا هی كوردی. نه‌بوونی چاوه‌دی‌ری و پێوانه‌ و لیپرسینه‌وه له‌و به‌ره‌مه‌مانه‌ی به‌و یارمه‌تییه‌انه‌ دینه‌به‌ره‌م، هه‌روه‌ك پێشتر ئاماژه‌مان پیکرد زۆر جار ده‌بیته‌هۆی توه‌نه‌وه‌ی توانایی و هه‌ستی هونه‌رمه‌ندانی كورد له‌ناو هونه‌ری ولاتانی داگیركه‌ر. زۆرجار ئه‌م به‌ره‌مه‌مانه‌ له‌لایه‌ن ده‌سه‌لاته‌وه‌ خه‌لاتیش كراون.

ریگه‌ چاره‌كان بیگومان زۆرن و ئه‌مانه‌ش ده‌بێ به‌هاوفكری و پراویزی ده‌یان پسپۆری هونه‌ری گه‌ل‌له‌ بكرین. له‌مۆدیله‌ سه‌ركه‌وتوو‌ه‌كانی ولاتانی رۆژئاوا كه‌لك وه‌رگرتن و پید‌اچوونه‌وه‌یان و شتیکی تاییه‌ت بو كۆمه‌لگای كوردی لێ دروست كردن، ده‌توانیت به‌قازانج بیت. دیاره‌ بو ئه‌و مه‌به‌سته‌ش ده‌بیت ده‌سه‌لاته‌كان پش‌تگیری ئه‌م جوولانه‌وه‌یه‌ بن، به‌هه‌موو شیوه‌یه‌ك یارمه‌تییه‌یان به‌ده‌ن و پش‌تگوییان نه‌خه‌ن.

نمونه‌ییه‌کی بچووک ده‌توانی دامه‌زاندنی چهند ستۆدیۆی پرۆفیشونال بۆ کاری تۆمارکردنی به‌ره‌می هونه‌رمه‌ندان بێت له‌په‌نا ئه‌وه‌هه‌مووه هۆتیله جوانانه‌ی هه‌موو رۆژی دروست ده‌کرین. بێگومان ئه‌مه ده‌بێته ده‌سپیکێکی باش بۆ گه‌رانده‌وه‌ی کۆمه‌ڵێکی زۆر له گۆرانیبێژانی کورد که هه‌رئێستا به‌ره‌و تورکیه و میسر و تاران به‌رپۆهن بۆ تۆمارکردنی کاره‌کانیان. ئه‌ندازیاری زیره‌کی به‌شی تیکنیکی ده‌نگ له ئوروپا زۆرن که بیکارن و ده‌توانین بۆ دامه‌زاندنی ئه‌م ستۆدیۆیانه و فیڕکردن و پیگه‌یانندی ده‌یان لاوی ئاره‌زوومه‌ند که‌لکیان لیوه‌رگرین.

دیاره کاری دیکه‌ش زۆرن که ده‌بی بکرین بۆ پێداچوونه‌وه و ته‌کمیل کردنی قه‌واره‌ی مۆسیقای کوردی. مقام و ده‌زگا مۆسیقییه‌کان له‌هه‌ر پارچه‌یه‌کی کوردستان به‌ زاراوه‌ی ولاتی داگیرکه‌ری ئه‌م پارچه‌یه ناو ده‌برین. پیم وایه کاتی ئه‌وه هاتوو ئیمه‌ی کورد ناوی کوردیشمان بۆیان هه‌بێت و ستانداردی خۆمان هه‌بێت بۆ ئه‌م شته‌.

هه‌روه‌ها له مۆسیقای زۆربه‌ی زۆری ولاتانی دیکه‌دا، مۆسیقا به‌ سه‌ر چه‌ندین ستایلی جیاوازا دا به‌ش کراوه و، هه‌ر هونه‌رمه‌نده‌ی له ناو ستایلیکدا هه‌ستی خۆی ده‌دۆزێته‌وه و کاری بۆ ده‌کات. به‌داخه‌وه ئیمه ئیستاش ستایله‌کانی مۆسیقا به‌ئالۆزی له کاره‌کانماندا به‌کار دینین. بۆ وینه موزیکی فولکلۆری کوردی و پاپ و پاپ و جاز و بلووز هه‌مووی له‌یه‌ک سی‌دی و به‌ ده‌نگی هه‌مان گۆرانیبێژ ده‌بیستین. ئه‌م حاله‌ته له که‌م شوینی دیکه‌ پوو ده‌دات و باشتەر و ابوو هه‌رکه‌س له بواریکدا و ستایلیکدا خزمه‌ت به هونه‌ری خۆی و کۆمه‌لگه‌کی بکات.

بۆرۆژه‌لات: به‌سوپاسه‌وه کاک چیا هه‌رسه‌رکه‌وتوو بیت.

چیا: سوپاس بۆ ئیوه‌ش و هه‌ریژین بۆ کورد.